

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Roitto, Matti; Häkkinen, Teemu

Title: Boris Johnsonin "kansan pääministerin kyselytunti" : susi lampaan vaatteissa?

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Valtiotieteellinen yhdistys, 2019.

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Roitto, M., & Häkkinen, T. (2019, 28.8.2019). Boris Johnsonin "kansan pääministerin kyselytunti" : susi lampaan vaatteissa?. *Politiikasta*. <https://politiikasta.fi/boris-johnsonin-kansan-paaministerin-kyselytunti-susi-lampaan-vaatteissa/>

Mikä? Arkisto Juttusarjat Videot Tapahtumat Podcastit Toimitus

Kirjoittajat Kirjoittajaohjeet Poliitikasta kouluissa [+ Suomi](#)

BORIS JOHNSONIN “KANSAN PÄÄMINISTERIN KYSELYTUNTI” – SUSI LAMPAAN VAATTEISSA?

28.8.2019

📅 28.8.2019 👤 POLIITIKASTA 📁 ARTIKKELIT, MATTI ROITTO, TEEMU HÄKKINEN 🔗

Kuva: King's Church International / Unsplash (CC0)

Lukuaika: 5 min.

Voiko pääministeri väistellä parlamentaarista valvontaa luomalla uuden ja hänen itsensä säätelemän foorumin julkista keskustelua varten?

Britannian parlamentin alahuoneeseen on jo vuosikymmeniä sitten vakiintunut tapa käyttää parlamentaarisia kysymyksiä demokraattisen politiikan valvonnassa.

Kenties merkittävin yksittäinen, säädely proseduuri on pääministerin kyselytunti (*question time*). Se on viikoittain toistuva omanlaisensa pikkuspektaakkeli, jossa pääministeriltä saatetaan kysyä suullisesti käytännössä mitä tahansa ja pääministerillä on vastausvastuu.

Vastaamasta kieltäytyminen, kiertely ja kaartelu ei strategiana toimi kovin pitkään. Pääministerin on yksiselitteisesti kerrottava kansanedustajille hallituksen aikeista, näkemyksistä ja kaikesta, mitä valtion toimintaan katsotaan liittyvän.

Vain vetoamalla kansallisiin intresseihin, kuten esimerkiksi puolustus- ja diplomaattisiin asioihin, voi pääministeri lykätä vastaamista. Toistuvat välttelyt tai vetoaminen kansallisiin intresseihin voivat johtaa entistä aktiivisempaan

Matti Roitto

FT Matti Roitto on post doc -tutkija Jyväskylän yliopistossa.

Teemu Häkkinen

FT Teemu Häkkinen on tutkijatohtori Jyväskylän yliopistossa.

Sela arkistoa

Arviot
demokratia
Euroopan unioni
Venäjä
populismi
Suomi
Retoriikka
Turvallisuuspolitiikka
Tutkimus
Yhdysvallat
Yliopisto
Maahanmuutto
Media
Eurooppa
Tasa-arvo
Terrorismi
ilmastonmuutos
Vaalianalyysit
Ranska
Ukrainan kriisi

Uusimmat podcastit

"Kansalaisaloite poliittisen osallistu...
RIINA LUMME & MAIJA SETÄLÄ

- "Kansalaisaloite poliittisen osalli... 34:43
- "Suomalainen GCM-keskustelu: Esi... 13:36
- "Maakuntauudistus ja vahvan valt... 10:14
- "Naispopulistien politiikkaa – 6.9.2... 9:14
- "Demokratian hauras sydän – 1.9... 13:31

kyselemiseen tai vaikkapa maineen ja luottamuksen menettämiseen, jos kansallisia intressejä koetaan käytettävän keppihevosenä.

Vuosina 1997–2007 maan pääministerinä toiminut Tony Blair [luonnehti](#) näitä kyselytunteja erityisen piinallisiksi. Helpottaakseen urakkaansa hän jakoi aikaisemmin tunnin kestäneen kyselytunnin kahteen puolen tunnin osioon ja vielä eri puolille alahuoneen työviikkoa.

Tuoreen pääministeri Boris Johnsonin uusi pelinavaus oli 14.8.2019 pidetty "[people's prime minister's questions](#)", "kansan pääministerin kysymyksiä", jossa Johnson vastaili Facebookissa suorassa videolähetyksessä ennalta lähetettyihin ja vastattavaksi valittuihin kysymyksiin.

Pääministerin virallista kyselytuntia voi yleensä ottaen pitää ainakin pintapuolisesti lupaavana viihdehetkenä, jossa tyyppisesti verbaalisesti lahjakas ja retoriikkaan harjaantunut poliitikko yrittää selvittää hankalista kysymyksistä – usein toki virkamieskoneiston laatimien ja valmistelemien vastaussabluunoiden mukaisesti.

Verbaliikasta huolimatta kyseessä ei kuitenkaan ole vain retorinen mitteli tai symbolinen harjoite, vaan osa hallinnon valvontaa ja tiedotusvastuuta.

Johnson on tullut tunnetuksi nimenomaan verbaalisista ja ajoittain melkoisen rohkeista heitoistaan, joita [on arveltu](#) tietoiseksi toiminnaksi. Tässä mielessä julkiseen retoriikkaan nojaava politiikka erityisesti parlamentin istuntosalin ulkopuolella sopii hänelle mainiosti.

Hän on myös kohdannut vaikeuksia muiden tahojen järjestämissä [kysely-](#) tai [haastattelutuokioissa](#), joten vain omilla ehdoillaan toimiminen sopii hänelle hyvin. Parlamentaarinen, muodollisempi vastuu tai säännöt, jotka mahdollistavat ikävien kysymysten tekemisen, eivät tällöin päde.

Kysymyksillä autetaan ja tuetaan poliittista järjestelmää – vai muuttuuko tämä?

Johnsonin toiminta tulee suhteuttaa poliittisen järjestelmän tapoihin. Britannian perustuslaillinen asetelmä koostuu monista sopimuksista, laeista ja tapakäytännöistä. Maan parlamentaarisen politiikan ytimessä on julkinen kiistely ja keskustelu.

Parlamentissa, jossa hallituksen ja pääministerin tulee nauttia kansaa edustavien parlamentinjäsenten luottamusta ja alistua myös heidän harjoittamalleen parlamentaariselle valvonnalle, tätä keskustelua ohjaavat lopulta sangen tarkat pelisäännöt.

Julkiset kyselytilanteet, kuten [Suomen eduskunnan tapainen kyselytunti](#), ovat Britannian parlamentaarisessa järjestelmässä erityisen merkittäviä tilanteita kommentoida ja selvittää ajankohtaisia ja tärkeäksi koettuja asioita.

Koko parlamentaaristen kysymysten järjestelmä otettiin käyttöön, koska parlamentin asema pääministerin ja hallituksen demokraattisena valvojana haluttiin turvata.

Koko parlamentaaristen kysymysten järjestelmä otettiin alun perin käyttöön, koska parlamentin asema pääministerin ja hallituksen demokraattisena valvojana haluttiin turvata. Aiemmin yksittäisten kansanedustajien mahdollisuus

Kaikki julkaistut podcastimme löytyvät [omalta sivultaan](#).

Syksyn 2019 vierailujen haku on käynnissä:

Lue lisää

tehdä jopa lainsäädäntöön johtavia aloitteita oli merkittävä, jopa keskeinen, osa politiikan tekoa.

Tätä aloiteoikeutta rajattiin 1800–1900-lukujen taitteessa. Vanhat toimintatavat mahdollistivat nimittäin aloitteiden käyttämisen politikointiin, kuten esimerkiksi paikallispolitiikan tarpeisiin, mikä johti asioiden käsittelyn viivästyttämiseen ruuhkauttamalla työjärjestys aloitevyöryllä. Yhtä lailla vanhat toimintatavat mahdollistivat erilaiset viivytykset parlamentaarikkojen toimintaan.

Massapuoluejärjestelmän ja yhteiskunnallis-historiallisen kehityksen myötä parlamentissa käsiteltävien asioiden määrä kasvoi suorastaan eksponentiaalisesti. Tämä oli merkittävä haaste parlamentaariselle ajalle, sille, jonka puitteissa maata oli demokraattisesti keskustelemalla hallittava.

Aikaa oli rajoitetusti, ja vaikka istuntopäivien lisäämisestä oli myös puhetta, ei niitäkään voitu rajattomasti lisätä. Lisäksi edustajille kuului paikallistason toiminta, vaalipiirityö ja kansalaisten tavoitettavissa oleminen. Joillain oli myös muita vastuullisia komitea- tai jopa ministeritehtäviä.

Näin ollen aloitteenteko-oikeutta rajoitettiin. Muutosta kompensoitiin luomalla kysymyskäytäntö ja siihen liittyvät toimintatavat, proseduurit.

Näissä proseduureissa niin kirjalliset kuin suulliset kysymykset otetaan vakavasti. Suullisten kysymysten kohdalla vastaajana on vastuullinen ministeri tai ainakin apulaisministeri ja pääministerin odotetaan myös näyttäytyvän. Pääministerin kysymyksillä on erityistä painoarvoa ja seremoniallista ja symbolista merkitystä.

Tällä on puolestaan poliittisen kulttuurin kannalta merkitystä jatkuvuuden, luottamuksen ja läpinäkyvyyden ja läsnäolon ideaalien valossa. Jos pääministeri välittelee kysymyksiä tai kyselyaikoja, *osoittaa* se välinpitämättömyyttä poliittisia perinteitä kohtaan ja aiheuttaa yleensä vahvaa kritiikkiä.

Kysymykset valittiin työkaluiksi, joilla kompensoitiin rajoitettua mahdollisuutta osallistua tekemällä aloitteita, valita agenda ja hankkia tietoa. Nämä oikeudet *ovat* perinteisen demokratiateorian mukaan parlamentaarisen demokratian kulmakiviä. Niitä varten kehitettiin omat toimintasääntönsä ja luotiin käytäntö kirjallisista ja suullisista kysymyksistä. Näillä parlamentaarikot pystyivät pyytämään maan poliittiselta johdolta lisää tietoa sen toimista tai muuten tärkeistä asioista.

Muodollisilla kysymyksillä voidaan valvoa hallituksen toimintaa ja vaatia toimenpiteitä. Kysymyksillä ja erityisesti samanmielisten edustajien järjestämällä kysymyssarjoilla, minikampanjoilla, on mahdollista nostaa asioita esiin vastuullisen ministerin vastattavaksi julkisesti. Yhdistettynä mediakampanjoihin kysymykset saattavat olla merkittävä poliittinen työkalu.

Kysymysten jättäminen etukäteen mahdollistaa asioiden selvittämisen ja laadukkaan vastauksen valmistelun.

Kirjallisena etukäteen lähetyillä kysymyksillä – joihin vastataan julkisesti – voidaan tehdä valmistelluista asioista julkisia ja hankkia tietoa. Kysymysten jättäminen etukäteen mahdollistaa asioiden selvittämisen ja laadukkaan vastauksen valmistelun.

Myös suullisia kysymyksiä jätetään etukäteen. Näihin vastaa yleensä henkilökohtaisesti pääministeri, vastuullinen ministeri tai muu hallituksen edustaja.

Suullisen kysymyksen esittäjällä on oikeus esittää vielä täydentävä kysymys, jota ei ole lähetetty etukäteen. Tähänkin on velvoite vastata. Vaikka virkakoneisto pyrkii varautumaan ennakkoon, tämä käytäntö mahdollistaa hyvinkin yllättävien ja haastavien kysymysten tekemisen ja aivan erilaisen toiminnan, joka yhdistää luottamuksen valvontaan.

Mikäli kysyjä ei koe saaneensa tyydyttävää vastausta, hän voi vaatia laajempaa keskustelua asiasta istuntopäivän päätteeksi (*adjournment debate*). Tämä on yleensä paljon kriittisempi keskustelu, jossa hallitusta saatetaan hiillostaa todella ankarasti. Pahimmillaan tyytymättömyys saatuihin vastauksiin voi johtaa jatkotoimenpiteisiin aina epäluottamuslauseeseen saakka.

Esimerkiksi toisen maailmansodan aikana käyty keskustelu Norjan menettämisestä saksalaisille kuumeni, eikä tyydyttäviä selityksiä tapahtuneelle löydetty. Tämä johti lopulta pääministeri Neville Chamberlainin hallituksen kaatumiseen. *Adjournment debate* kiinnostaa ymmärrettävästi myös mediaa.

Kysymystilaisuuksien kaltaisten ja ennen kaikkea muiden kuin esimerkiksi pääministerin kontrolloimien ja vastuullisten prosessien välttäminen omalla tiedotustilaisuudella on siis huolestuttavaa, erityisesti jos se kuitenkin esitetään parlamentaarisen proseduurin kaltaisena.

”Oikeaan” aikaan väärässä paikassa

Johnsonin Facebook-lähetyksen ajankohta oli hyvin valittu, sillä parlamentin alahuone on kesätauolla ja kokoontuu seuraavan kerran vasta 3. syyskuuta. Jos Johnsonin ”kysymystunti” aiheuttaisikin tyytymättömyyttä, on seuraavaan muodolliseen kritisoimiseen mahdollisuuteen vielä nykyymmärryksessä pitkä aika.

Tässä ajassa jokin muu asia ehtii viedä helposti mielenkiinnon toisaalle tai vaatia huomiota. Euroopan unionin brexitiin myöntämä lisäaika päättyy jo kahden kuukauden päästä, mikä tarkoittaa ylipäätään kriisintäyteistä parlamentaarista syksyä.

Periaatteessa Johnsonin avaus voisi näyttää pintapuolisesti jopa hallinnon avoimuuden lisäämiseltä ja ahkeralta työskentelyltä akuuttien asioiden parissa silloin, kun demokraattisen hallintokoneiston keskeinen osa on istuntauolla.

Jos unohdetaan jo yksin tilaisuuden nimen kaiut ”kansan pääministeristä” populismina tai hieman erilaisen ajan ja paikan poliittisen kulttuuriin viittaavina, ongelmana on, että samalla ”people’s prime minister’s questions” on vallitsevia poliittisia perinteitä, tapoja, käytäntöjä ja parlamentaarisen politiikan pelisääntöjä haastava pelinavaus.

Lähestyvät vaalit oikeuttavat poliittisen kulttuurin muutoksen?

Kuten parlamentaarista järjestelmää ja erityisesti sen keskustelutapoja yleisemminkin, parlamentaaristen kysymysten uudistusta on mietitty ajoittain. Myös parlamentin tapakäytäntöjen muutokset voivat vaikuttaa parlamentaaristen kysymysten tulevaisuuteen, joten poliittisilla johtajilla on oma vastuunsa luoda jatkuvuutta tai vastaavasti ennakkotapauksia tulevaisuuden varalle.

Tiedotustilaisuuksiakin on toki pidetty aiemminkin, ja varmasti jokainen poliittinen toimija on järjestänyt kyselytilaisuuksia. Niitä ei kuitenkaan ole näin vahvasti ja nimellisesti sidottu osaksi vakiintunutta poliittista kulttuuria tai oikeastaan sen

kiertämistä yksiaanisesti, omaa valta-asemaa näin räikeästi hyödyntäen ja monologisesti.

Johnsonin Facebook-lähetysten kohdalla oleellisinta on pääministerin suhde mahdolliseen parlamentin harhaanjohtamiseen (*misleading of Parliament*). Valehtelu, ja siitä syyttäminen, ovat usein parlamenteissa – Suomessakin – melkoisia tabuja. Britanniassa syyte valehtelusta pitää vetää pois, tai seurauksena on mahdollinen erottaminen määräajaksi.

Harhaanjohtaminen, joka on vakava epäily itsessään, johtaa yleensä ainakin ministerin eroon. Sen toteaminen on riittävä syy erottaa ministeri tai jopa kaataa hallitus luottamuspuolan tai uskottavuusongelman vuoksi. Uskottavuusongelma ja kannatuksen lasku ovat myös yleisiä seurauksia. Tunnetuin esimerkki on niin kutsuttu *Profumo-skandaali* vuodelta 1963.

Epävirallisilla ja ulkoparlamentaarisilla tiedotus- ja kyselytilaisuuksia Johnson kykenee väistämään demokraattisen hallinnon kannalta keskeistä muodollista vastuuta ja valvontaa.

Emme väitä, että Johnsonin tarkoituksena olisi välttämättä johtaa harhaan. Pitämällä epävirallisia ja ulkoparlamentaarisia tiedotus- ja kyselytilaisuuksia Johnson kykenee kuitenkin väistämään edellä mainittua, demokraattisen hallinnon kannalta keskeistä muodollista vastuuta ja valvontaa. Kysymysten – ja myös kysyjien – suhteen hän voi halutessaan "valita rusinat pullasta".

Ei ole sattumaa, että viime vuosina yhä useampi vallan kahvassa oleva poliitikko on maasta riippumatta ottanut käyttöön epävirallisia tiedotus- ja kyselytilaisuuksia, myös Suomessa. Silloin mahdollisilla faktojen kaunistelulla, tai vaikkapa lukujen omasta päästä keksimisellä, ei ole muodollista parlamentaarista poliittista vastuuta, eikä formaaliin vastuuseen saaminen ole läheskään niin helppoa.

Johnsonin Facebook-lähetystä voi tulkita myös huoneessa piileskelevän elefantin kautta. Uusia yleisiä vaaleja ei ole vielä julistettu, mutta Britanniassa puhutaan laajasti siitä, että uudet vaalit lähestyvät kovaa vauhtia. Johnsonin kohdalla on arvioitu, että hän pyrkii rakentamaan Euroopassa jo kohtalaisen tutuksi tullutta poliittista viestintää luomalla vastakkainasettelua kansan ja poliitikkojen välille.

Johnson siis käytännössä kampanjoi jo täyttää häkää. Tällaiseen vaalistrategiaan suora ja ennen kaikkea hyvin valmisteltu sekä Johnsonin omien ehtojen mukaan toteutettu viestintä äänestäjien kanssa sopii mainiosti.

Parlamentaarisen demokratian kannalta onkin yleisesti toivottavaa, että Britannian niin kutsuttu parlamenttien äiti säilyttää ryhtinsä myös jatkossa, vaikka maan tuore pääministeri yrittäisi ammentaa populismin ja suoran demokratian kautta lisää valtaa ja ohjailia julkista poliittista keskustelua suuntaan, jossa yksin keskusteluareenan luoja ja keskustelun avaaja määrittää areenan säännöt.

Demokraattisissa poliittisissa kulttuureissa avoimuus, vastuu, osallistumisoikeus ja yhteiset säännöt ovat avainasioita.

Demokraattisissa poliittisissa kulttuureissa avoimuus, vastuu, osallistumisoikeus ja yhteiset säännöt ovat avainasioita. Parlamentaarisessa toiminnassa juuri kyselytunnit ja kysymykset ovat tärkeä esimerkki tästä.

Jos jotain, niin Johnsonin pelinavausta on syytä pohtia painokkaasti ja siitä soisi keskusteltavan erittäin laajasti juuri vallan, vastuun ja parlamentarismien näkökulmista. Asia on nimittäin todella merkityksellinen ja voi osaltaan olla määrittelyssä poliittisen kulttuurin muutosta.

FT Matti Roitto toimii Emil Aaltosen säätien rahoittamana post doc -tutkijana Jyväskylän yliopistolla ja on erikoistunut poliittiseen historiaan, parlamenttihin historiaan ja suurvaltasuhteisiin.

FT Teemu Häkkinen on yleisen historian tutkijatohtori ja vastuullinen johtaja Koneen Säätiön rahoittamassa ryhmähankkeessa Maanpuolustustahto politiikan välineenä Suomessa, Ruotsissa ja Itävallassa. Vertaileva tarkastelu, 1939–2017.

Jaa tämä:

Lue myös nämä:

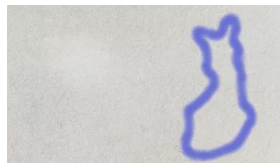
Kun demokratian arvon ymmärtää

1.2.2019

Mielipidedemokratiasta menettelytapademokratiaan

15.11.2018

Iterointia ja vatulointia sosiaali- ja terveyspolitiikassa

8.4.2019

BRITANNIA, PARLAMENTARISMI

Jätä kommentti

Sähköpostiosoitettasi ei julkaista.

Kommentti

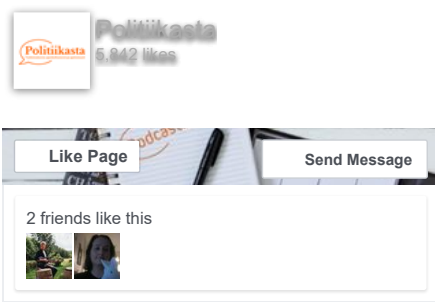
Nimi *

Sähköposti *

Verkkosivu

- Tallenna nimeni, sähköpostiosoitteeni ja verkkosivusto täällä selaimella.
- Ilmoita sähköpostilla tulevista kommentteista.
- Ilmoita sähköpostilla uusista postauksista.

Lähetä kommentti

Seuraa meitä

[Etusivu](#)
[Mikä?](#)
[Arkisto](#)
[Videot](#)
[Tapahtumat](#)
[Podcastit](#)
[Toimitus](#)
[Kirjoittajat](#)
[Poliitikasta kouluissa](#)
[Terms & Privacy Policy](#)

Onko sinulla kysyttävää?

Ota yhteyttä

Syksyn 2019 vierailujen haku on käynnissä

@ Poliitikasta.fi ISSN 2323-7090